

TIL VA MADANIYAT: CHET TILLARNI O‘QITISHDA MADANIYATNI INTEGRATSIYA QILISH

[Dildora Matiyeva]

[Termiz Iqtisodiyot va servis Universiteti], Filologiya va tillarni o‘qitish yo‘nalishi,
2-bosqich talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada chet tillarni o‘qitishda madaniyatni integratsiya qilishning ahamiyati va ta’lim jarayonidagi o‘rni yoritiladi. Chet tilini o‘rganish faqat grammatikani o‘zlashtirish bilan cheklanmay, balki shu til egalarining madaniyati, qadriyatlari va urf-odatlarini bilan ham chambarchas bog‘liqdir. Mazkur maqolada madaniy komponentlarni o‘quv jarayoniga kiritish usullari, ularning samaradorligi va ta’lim sifatiga ta’siri haqida fikr yuritiladi.

This article highlights the significance of integrating culture in foreign language teaching and its role in the educational process. Learning a foreign language is not limited to mastering grammar but is closely linked to the culture, values, and traditions of its native speakers. The article discusses methods of incorporating cultural components into the learning process, their effectiveness, and their impact on the quality of education.

В данной статье рассматривается значимость интеграции культуры в процесс обучения иностранным языкам и её роль в образовательном процессе. Изучение иностранного языка не ограничивается только освоением грамматики, но также тесно связано с культурой, ценностями и традициями носителей этого языка. В данной статье обсуждаются методы внедрения культурных компонентов в учебный процесс, их эффективность и влияние на качество образования.

Tayanch so‘zlar: til va madaniyat, integratsiya, kommunikativ yondashuv, pragmatik kompetensiya, lingvodidaktik lingvomadaniyatshunoslik.

Kirish

Tilni o‘rganish, asosan, muloqot vositasini egallashga qaratilgan bo‘lsa-da, uni o‘qitish jarayonida madaniyatni hisobga olish o‘quvchilarning tilni yanada chuqurroq tushunishlariga yordam beradi. Har bir xalqning urf-odatlarini, qadriyatlari va dunyoqarashi o‘sha xalq tilida aks etadi. Biror bir tilni o‘rganayotgan odam o‘sha tilda gaplashuvchi xalqlar madaniyatini o‘rganishi va madaniyatni integratsiya qilib borishi

joizligini ta'kidlashimiz lozim. Shu sababli, chet tilini o'rganish jarayonida madaniyatni integratsiya qilish zamonaviy ta'limning ajralmas qismiga aylangan. Zamonaviy dunyoda chet tillarini o'rganish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Lingvistika sohasida olib borilayotgan tadqiqotlar til faqat aloqa vositasi emas, balki ma'lum bir xalqning madaniy merosi ekanligini ko'rsatadi. Shuning uchun chet tillarni o'qitishda faqat grammatik va leksik bilimlarni o'rgatish bilan cheklanmay, balki shu tilning madaniy komponentlarini ham o'quv jarayoniga integratsiya qilish muhim hisoblanadi. Til va madaniyat bir-birini to'ldiruvchi tushunchalar bo'lib, madaniy komponentlarni o'quv jarayoniga integratsiya qilish til o'rganish samaradorligini oshiradi. Har bir til o'zining tarixiy rivojlanishi, an'analari va milliy xususiyatlari bilan ajralib turadi. Shuning uchun ham tilni o'rganish jarayonida ushbu jihatlarni inobatga olish muhim ahamiyat kasb etadi. Madaniyat chet til o'rganayotgan shaxsning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantiradi, tilning real hayotiy qo'llanilishini tushunishga yordam beradi va madaniyatlararo muloqot qobiliyatini shakllantiradi.

1. Chet tilini o'qitishda madaniyatning o'rni

Chet tilini o'qitishda madaniyatning o'rni juda kata, chunki til va madaniyat o'rtasida mustahkam bog'lanish mavjud. Chet tilini o'rganish faqat lug'at va grammatika bilangina cheklanib qolmaydi. Til va madaniyat ajralmas tushunchalar bo'lib, chet tilini mukammal o'rganish uchun ushbu tillarning madaniy muhitini ham o'zlashtirish kerak. Til o'rganishda so'zlar va iboralarning ma'nosi va ularning qanday ishlatilishi ko'pincha madaniyatga bog'liq, masalan: Ma'lum bir ifoda yoki so'z bir madaniyatda kulgili yoki jiddiy bo'lishi mumin, boshqasida esa umuman boshqa ma'no anglatadi. Madaniyatni o'rganish esa tilni to'g'ri shaklda ishlatishga yordam beradi. Til orqali ma'lum bir jamiyatning an'analari, qadriyatlari va dunyoqarashi ifodalanadi. Shu sababli, til o'rganish jarayonida madaniyatga e'tibor qaratish quyidagilarga yordam beradi:

O'quvchilar til egalarining hayot tarzi va qadriyatlarini tushunib yetadilar. Til muhitida yuzaga keladigan pragmatik xatolarning oldi olinadi. Muloqot jarayoni yanada tabiiy va samimiy kechadi. 2. Madaniyatni o'qitish metodlari Madaniyatni til o'qitish jarayoniga integratsiya qilishning bir necha samarali usullari mavjud:

2.1. Real hayotiy materiallardan foydalanish

Dars jarayonida gazeta maqolalari, teleko'rsatuvlar, turli filmlar va radioeshittirishlar kabi autentik materiallar qo'llanishi o'quvchilarning tilni tabiiy muhitda tushunish qobiliyatini oshiradi va o'rganuvchilar o'zlarini reallikdagi kabi his qilishadi.

2.2. Rolli o'yinlar va madaniy interaksiya

Turli vaziyatli mashqlar va rolli o‘yinlar yordamida o‘quvchilar chet tilida muloqot qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradilar. Masalan, restoran yoki do‘konda xarid qilish jarayonini sahnalashtirish orqali madaniy odatlar o‘rganiladi. Ularga bunday “role play” lar berish orqali ham qiziqtiriladi ham ingliz tili muloqotlari yanada rivojlanadi. Real hayotiy materiallar masalan, yangiliklar maqolalari, reklama materiallari, telefon suhbatlari, electron pochta xabarlari yoki kundalik hayotda uhraydigan boshqa matnla, o‘quvchilarga tilni haqiqiy kontekstda ishlatishni o‘rgatadi.

2.3. San‘at va adabiyot orqali o‘qitish

Adabiyot va san‘at orqali tilni o‘rganish o‘quvchiga yangi so‘zlar va ifodalarni o‘rganishga yordam beradi. Madaniyatni o‘rgatishda she‘riyat, musiqa, teatr va boshqa san‘at turlaridan foydalanish o‘quvchilarning qiziqishini oshiradi. Mashhur shoir va yozuvchilarning asarlarini tahlil qilish til o‘rganish jarayonini yanada mazmunli qiladi. Ular qanchalik asarlar adabiyotlar o‘qib borsa, o‘rganish jarayoni tez va samarali bo‘ladi.

2.3. Madaniyatni integratsiya qilishning samaradorligi

Til o‘rganish jarayonida madaniyatni integratsiya qilish o‘quvchilarning kommunikativ kompetensiyasini oshirishga xizmat qiladi. Madaniyatni integratsiya qilish jarayonida ijtimoiy dasturlar amalga oshirish, masalan, ko‘p madaniyatli tadbirlar, festivallar va seminarlar, tashkil etish ham muhim. Buning natijasida:

O‘quvchilar chet tilida erkin muloqot qilishga tayyor bo‘ladilar.

Nutqiy kompetensiyalar shakllanadi va takomillashadi.

Muloqot chog‘ida pragmatik tafovutlarning oldi olinadi.

Shuningdek, madaniy tafovutlarni tushunish xalqaro muloqot jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan tushunmovchiliklarni oldini oladi.

Xulosa

Chet tillarni o‘qitishda madaniyatni integratsiya qilish samarali yondashuv hisoblanib, o‘quvchilarning nafaqat lingvistik til bilimlarini, balki shu bilan birgalikda madaniy ongini ham rivojlantiradi. Madaniy komponentlarni dars jarayoniga qo‘shish orqali o‘quvchilar tilni yanada chuqurroq tushunib, uni tabiiy sharoitda ishlatish qobiliyatiga ega bo‘ladi. Shunday ekan, lingvodidaktik tadqiqotlar til va madaniyatning o‘zaro bog‘liqligini yanada chuqurroq o‘rganishga yo‘naltirilishi zarur. Kelajakda chet tillarni o‘qitish tizimida madaniyatni integratsiya qilish yanada kengayishi kutilmoqda. Bu jarayonda texnologiyalar, virtual haqiqat, multimedia resurslari va interfaol dars usullaridan foydalanish muhim o‘rin tutadi. Xususan, chet tili o‘qitish bo‘yicha

innovatsion dasturlar, onlayn kurslar va xalqaro madaniy almashinuv dasturlari bu borada katta ahamiyat kasb etmoqda.

Xulosa qilib aytganda, til va madaniyatni uyg'un holda o'qitish – bu nafaqat samarali til o'rgatish strategiyasi, balki o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytiruvchi va ularning ijtimoiy-madaniy ko'nikmalarini shakllantiruvchi muhim omildir. Shuning uchun kelgusida chet tillarni o'qitish metodikalarida madaniyatning o'rnini yanada mustahkamlash, yangi innovatsion yondashuvlarni joriy etish hamda o'qitish jarayonini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish ustuvor yo'nalishlardan biri bo'lib qolishi lozim

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. G'ofurov U. Til va madaniyatning o'zaro bog'liqligi. Toshkent: Fan, 2015.
2. Yo'ldoshev M. Chet tillarni o'qitish metodikasi. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2019.
3. Qurbonov U. Tilshunoslik va madaniyatshunoslik asoslari. Toshkent: O'qituvchi, 2020.
4. O'zbekistonda chet tillarini o'qitish bo'yicha metodik qo'llanma. Toshkent: Innovatsion rivojlanish vazirligi, 2023.
5. Karimova D. Chet tilini o'qitishda kommunikativ yondashuv. Samarqand: SamDU nashriyoti, 2018.
6. Rahimova N. Til va madaniyat integratsiyasi bo'yicha zamonaviy usullar. Toshkent: Innovatsiya markazi, 2021.
7. Yusupova G. Chet tillarni o'qitishda lingvomadaniy yondashuv. Buxoro: BuxDU nashriyoti, 2017.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Chet tillarni o'qitish tizimini takomillashtirish to'g'risida"gi qarori, 2021-yil.
9. Kramersch, C. (1998). Language and Culture. Oxford University Press.